

«Ну що б, здавалося, слова...»

Газета № 2

27 жовтня 2025 —

День української писемності та мови

Т.Г.Шевченко

Київський професійно-педагогічний фаховий коледж імені Антона Макаренка

Газета

Гуртка любителів українського слова

Вітаємо з Днем української писемності та мови!

День української писемності та мови відзначається в Україні 27 жовтня (раніше 9 листопада) і приурочений до Дня вшанування пам'яті Преподобного Нестора Літописця. Саме Нестор Літописець (бл. 1056 – бл. 1114), чернець Києво-Печерського монастиря, традиційно вважається автором «Повісті временних літ» – найдавнішої збереженої літописної пам'ятки, і є символічним засновником української писемної історії та мови. Завдяки його величезному внеску у розвиток писемності Київської Русі, який заклав основу для сучасної української мовної традиції, в Україні й було встановлено це свято указом Президента у 1997 році. Початок, покладений Нестором у XI столітті, дав поштовх для розвитку багатоглобальної літературної спадщини, яка, попри століття заборон, гонінь та утисків, змогла зберегти свою самобутність.

Однак, справжнє відродження та утвердження сучасної української літературної мови відбулося значно пізніше, на початку XIX століття. Цей період, відомий як доба Національного Відродження, подарував Україні генія, який остаточно вивів українську мову з вузьких меж розмовного діалекту та зробив її мовою високої поезії, потужного громадянського голосу та національного самоусвідомлення. Цим діячем став великий поет і мислитель — Тарас Григорович Шевченко.

185 років з часу виходу «Кобзаря»

У 2025 році виповнюється 185 років від першого видання збірки поезій Тараса Шевченка «Кобзар». Кобзар – це не просто назва поетичної збірки Тараса Григоровича Шевченка, це справжній духовний символ українського народу та основа сучасної літературної мови, вихід якої у світ у 1840 році став подією епохального значення.

Перший наклад, що складався лише з восьми знакових творів, був розкуплений блискавично – близько тисячі примірників розійшлися менш ніж за два тижні, підтверджуючи неабиякий інтерес до голосу нової української літератури. Збірка отримала свою назву на честь мандрівних народних співців, які виконували думи та пісні під кобзу, тим самим Шевченко символічно підкреслив свою роль співиця національної долі.

Хоча повні видання «Кобзаря» через їхній волелюбний та антицарський зміст довгий час були під забороною в Російській імперії, книга набула величезного поширення і впливу. Про його невимрущуву славу свідчать і сучасні рекорди: існує найбільший в Україні графіті-портрет Кобзаря площею п'ятсот квадратних метрів у Харкові, внесений до Книги рекордів, а український майстер Микола Сядристий створив найменше у світі видання, розміром менше за макове зернятко, яке можна гортати лише кінчиком загостреного волоска.

Крім поетичної спадщини, Шевченко залишив по собі й великий художній доробок: він був професійним художником, академіком гравірування, чий твори налічують понад тисячу малюнків та офортів, і саме він першим у Російській імперії почав активно використовувати техніку офорту для створення серії «Живописна Україна».

Особисті звички та вподобання Шевченка

Напої: Улюбленим напоєм Шевченка був чай із ромом. Він також любив каву по-віденськи.

Улюблена страва: Історик Микола Костомаров згадував, що улюбленою стравою поета був борщ із сухими карасями, свіжою капустою та травами.

Модний одяг: У Петербурзі він добре заробляв як портретист і стежив за модою, одягаючись досить модно. Інколи він навіть одягався оригінально, наприклад, носив шапку-конфедератку, яку сам собі пошив.

Уроки Свободи та Таємниці Освіти Шевченка

Шевченко офіційно навчався у церковно-приходській школі лише два роки, але став одним із найсвіченіших людей свого часу. Багатьма знаннями (зокрема, польською та французькою) він завдячує не лише своєму таланту, а й спілкуванню з оточенням, зокрема, з баронесою Софією Енгельгардт та навіть лакеям панських будинків.

Слова Тараса Шевченка, що сьогодні надихають та допомагають боротися за Україну:

- Борітеся – поборете, Вам Бог помагає!
- За вас правда, за вас слава, І воля святая!
- Вогонь запеклих не палить.
- І на оновленій землі врага не буде, супостата, А буде син, І буде мати, І будуть люди на землі.
- В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля. Нема на світі України, немає другого Дніпра,
- Свою Україну любіть. Любіть її... Во врем'я люте. В останню тяжкую минуту За неї Господа моліть.
- Наша дума, наша пісня, Не вмре, не загине. Ось де, люди, наша слава, слава України!
- Не вмирас душа наша, Не вмирас воля.

Історія перших та головних монументів Тарасові Шевченку

Слава Тараса Шевченка має не лише національний, але й світовий вимір що засвідчено у назвах географічних та навіть космічних об'єктів. На його честь названо один із кратерів на планеті Меркурій (у 1975 році), підкреслюючи позачасове значення поета.

Загалом у світі налічується 1384 пам'ятники Тарасові Шевченку. Переважна більшість із них – 1256 монументів – розташована в Україні, а 128 інших прикрашають площі та парки 35 країн світу, включаючи Бразилію, США, Китай та багато європейських держав. Це доводить, що його постать є універсальним символом боротьби за свободу.

Найвіддаленішими від Києва об'єктами, присвяченими поетові, є монументи у Буенос-Айресі (Аргентина, відстань понад 12 800 км) та Канберрі (Австралія, понад 14 900 км). Серед європейських столиць монументи Кобзарю встановлено, зокрема, у Празі (Чехія) та Копенгагені (Данія), де пам'ятник навіть "заговорив" завдяки сучасним технологіям.

Перший пам'ятник Тарасові Шевченку було встановлено ще у 1881 році у місті Форт-Шевченко (тодішній Новопетрівський форт на території Казахстану), де поет відбував заслання.

Перший публічний пам'ятник в Україні у повен зріст було відкрито у місті Ромни на Сумщині 27 жовтня 1918 року (в період Української Держави). Автором цього монумента був скульптор Іван Кавалерідзе.

До найвідоміших монументів належать пам'ятники у столицях українського культурного життя: у Харкові (у Саду ім. Т. Шевченка, 1935 р., вважається одним із найкращих у світі) та у Києві (у Парку Шевченка, 1939 р.). Цікаво, що Київський пам'ятник встановлений на місці, де раніше стояв монумент російському імператору Миколі I – головному гнобителю Шевченка.

Багато пам'ятників, наприклад, у Львові чи Ялті (Крим), були відлиті у Аргентині на кошти української діаспори, що підкреслює її внесок у збереження національної пам'яті.

Пам'ятник Тарасу Шевченку у Києві – встановлений у 1939 році з нагоди 125-річчя з дня народження поета.

Пам'ятник Тарасу Шевченку у Харкові – встановлений у 1935 році, монумент вважається одним з найкращих пам'ятників Тарасу

ЦІКАВІ ФАКТИ БІОГРАФІЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Викуп з кріпацтва

За викуп поета було сплачено 2500 рублів, що на той час становило еквівалент 45 кг срібла. Ця сума еквівалентна 40-ка тисячам доларів нині. Заробити таку фантастичну суму зміг Карл Брюллов, написавши портрет Василя Жуковського і продавши його на аукціоні. За деякими даними, частина грошей була надана імператорською сім'єю. 400 рублів виділила сама імператриця Олександра Федорівна і по 300 рублів – спадкоємець престолу Олександр II і княгиня Олена Павлівна.

Драма Нещасливого Кохання Тараса Шевченка

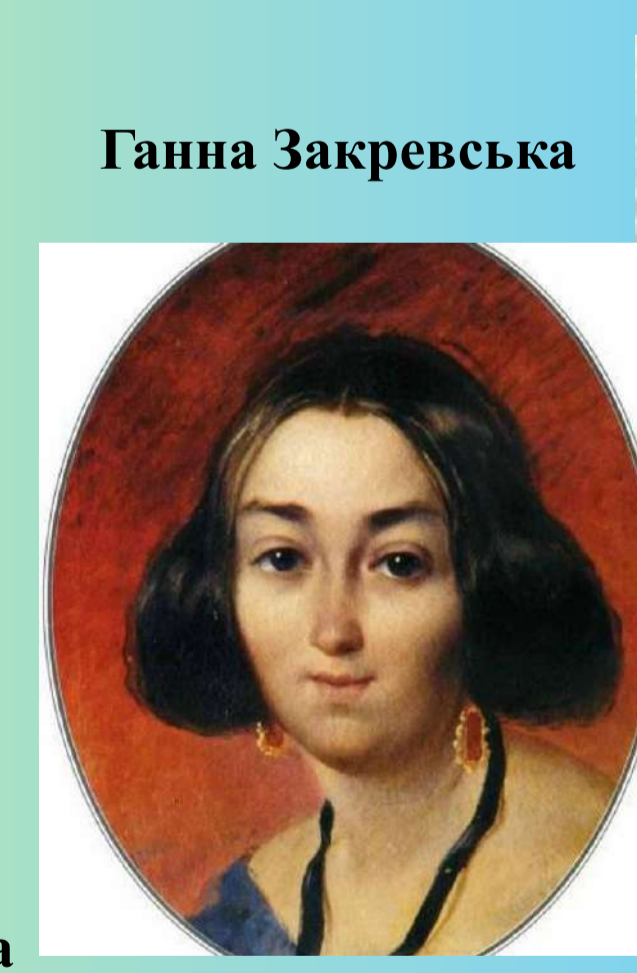
Трагедія особистого життя Кобзаря була особливо гострою після його повернення. Поет був заарештований у 1847 році за «гострі» вірші та участь у Кирило-Мефодіївському товаристві. Він пережив десятирічне заслання до Оренбурзького краю. Головною карою для Шевченка була особиста заборона писати і малювати, накладена самим імператором. Попри це, він таємно продовжував творчість, але цей період глибоко виснажив його фізично та морально. Повернувшись із цього пекла, Шевченко, якому вже було за сорок, знову відчув палке бажання створити сім'ю, тож він почав шукати нове натхнення. Це прагнення було частиною його боротьби за відновлення повноцінного життя, вивраного у нього імперським режимом. Особисте життя Тараса Григоровича Шевченка (1814–1861) було сповнене глибоких, але, на жаль, нещасливих почуттів, адже до кінця своїх днів він так і не зміг створити сім'ю, про яку широк мріяв. Коло його романтичних захоплень було надзвичайно широким – від дівчат із рідного села до представниць аристократії.

Перші Музи та Друзі-Покровительки

Його першим чистим почуттям, що стало вічною згадкою, була Оксана Коваленко, односельчанка, який він присвятив свій зворушливий вірш «Мені 13 минало». Пізніше, під час навчання у Вільні, він закохався у польську швачку Дзюно Гусиковську, проте їхньому шлюбу завадив його статус кріпака. Серед жінок, які відіграли важливу роль у його житті, була княжна Варвара Рєпніна-Волконська. Це була складна, піднесена любов-дружба: Варвара, будучи одруженою аристократкою, щиро захоплювалася його талантом, підтримувала його і була його покровителькою, але їхні стосунки залишалися на рівні духовного зв'язку. Ганна Закревська також була одруженою, для неї Шевченко написав поезію «Якби зустрілися ми знову».

Княжна Варвара Рєпніна-Волконська

Ганна Закревська

Ликера Полусмакова

Катерина Піунова – 14-річна акторка з Нижнього Новгороду. Він мріяв одружитися з нею і викупити її з театру, щоб вона присвятила себе йому. Проте юна дівчина не відповіла на почуття зрілого поета. Його останнім і найболішим захопленням стала 20-річна наймана служниця (натурниця) Ликера Полусмак. Шевченко, тоді вже відомий художник і поет, вирішив одружитися з нею, навчав її, купував їй вбрання, намагаючись підготувати до життя в інтелігентному товаристві. Він навіть освідчився їй. Однак його високі очікування і її проста натура призвели до непорозуміння. Ликера, ймовірно, не змогла оцінити масштаб особистості поета, і їхні стосунки розпалися через її захоплення іншим чоловіком (перукарем). Розрив із Ликерою став тяжким ударом для вже хворого Шевченка, фактично знищивши його останню надію на сімейне щастя.

Трагедія його особистого життя полягала в тому, що поет, який так пристрасно оспівував свободу, так і не зміг звільнитися від суспільних канонів, соціальних перепон та нереалізованих мрій про тихе сімейне щастя.